

GARBA

GAR

G

GARBA

GARBA

GARBA

GARBA

GARBA

GARBA

GARBA

A

GARBA

GARBA

A

GARBA

GARBA

GARBA

A

GARBA

GARBA

GARBA

GARBA

GARBA

recull de notes breus

EDUCAR EN LES HUMANITATS

SALVADOR OLIVA MARCH

Si hom consulta en un diccionari l'entrada *humanitat*, trobarà que el terme presenta dues accepcions. D'una banda, la primera i més evident, la de *col·lectiu humà*. I, en segona instància i per extensió, la de *conjunt d'estudis relacionats amb les activitats que fan referència als valors humans*. Les *humanitats*, doncs, atenent al seu origen etimològic, tenen per objecte l'estudi de l'home i de les seves produccions culturals. L'etiqueta resulta un pèl ambigua i la tradició escolar els ha atribuït disciplines tan diverses com la llengua, la literatura, la filosofia, la història, l'art... En el cas concret del nostre sistema educatiu es tracta, actualment, de matèries englobades dins del menystingut grup de les *lletres*, desprestigiada a causa d'exagerats prejudicis sobre la seva manca d'utilitat a curt termini (*litterae non dant panem*). Però si aquesta n'és la visió generalitzada, ¿per què cal, doncs, que els nostres joves hi malversin temps i neuro-

nes? ¿Quins arguments es poden esgrimir a favor de l'estudi de les humanitats?

Anem a pams. El mot procedeix de la paraula llatina *humanitas*, ètim que entre els romans servia per designar *la naturalesa humana*. Ciceró, però, creient haver descobert en el conjunt dels homes una sèrie de qualitats potencials que els podien fer superiors a la resta d'éssers vius, va començar a atorgar al mot un sentit més espiritualitzat. Ciceró va conferir a *humanitas* el valor de *les més altes qualitats que és capaç de desenvolupar el gènere humà* i que l'allunyen definitivament de la bestialitat, com és ara *la filantropia, l'educació, la civilització...* Durant el Renaixement, etapa en la qual l'home tornava a esdevenir el centre de totes les coses, el terme va recuperar gran vigència. L'Humanisme, corrent que va vertebrar la cultura en aquest període i que es va emmirallar en l'antropocentrisme que grecs i romans havien exhibit, va situar els estudis clàssics (*litterae humaniores*) i les lletres en general en un lloc de preeminència per a l'assoliment d'aquesta *humanitas*.

Tal vegada preguntar-se sobre la utilitat d'estudiar res ja representi *per se* un plantejament erroni, perquè suposa d'entrada l'acceptació d'unes normes del joc més que discutibles: *només té valor allò que produeix un rendiment material i immediat*. Però és que el benefici social d'educar els joves en les *humanitats* resulta a més llarg ter-

mini d'una gran rendibilitat, per expressar-ho encara amb termes mercantilistes. Seguint la trajectòria històrica del mot, hom s'adona que estudiar *humanitats* no ha de servir només per assimilar un cúmul de coneixements relacionats amb la literatura, la història o el pensament, sinó perquè aquest aprenentatge sobre la naturalesa humana ensenyi l'individu a raonar i a actuar amb sensatesa i conseqüència, és a dir, a tenir perspectiva per valorar correctament les coses i en definitiva, a esdevenir més persona. Perquè l'educació en les *humanitats* obre les portes a un viatge d'anada cap al coneixement de la civilització humana, i convida alhora a un viatge de retorn cap al coneixement d'un mateix i dels propis límits. Consisteix en una bona via perquè l'adolescent d'avui sigui capaç de discernir el dia de demà allò que realment convé del que senzillament ve de gust.

En aquest sentit, el país que gira l'esquena a les *humanitats* en l'etapa educativa no pot esperar un avenir massa encoratjador. Sovint constatem en la nostra societat actituds i tendències irracionals que perjudiquen la convivència: la mediocritat feta bandera, la demagògia, el nul paper de la paraula donada, el llenguatge de la violència, el plaer immediat com a valor absolut, l'egoisme, la insolidaritat, etc. Les *humanitats*, tot i no tenir-ne l'exclusiva ni de bon tros, poden oferir altres valors que afavoreixen la vida en comú, com el respecte als altres, el gust per allò que real-

ment paga la pena, el pes exacte de la paraula, la constància en el treball, el sentit crític, l'afany de superació... Per tot plegat és evident que *educar-se en les humanitats* no hauria de ser patrimoni exclusiu d'aquells que opten per aquesta modalitat acadèmica.

Crec honestament que educar en les humanitats representa una bona manera d'iniciar els nostres infants i els nostres joves en un procés de maduració que els acabarà convertint sens dubte en ciutadans de primer ordre. Tal com predica el conegut vers de Terenci, com a homes que som, res d'allò relacionat amb l'home ens hauria de deixar indiferents (*homo sum, humani nihil a me alienum puto*). I aquesta formació humanística és l'eina més útil amb què comptem per ajudar les noies i els nois a treure el millor de si mateixos en benefici propi i d'aquells amb qui conviuen.

N'HI HA QUE ET DONEN UN AGLÀ

(SOBRE LA TRADUCCIÓ LITERÀRIA A CATALUNYA)

JOSEP PELFORT

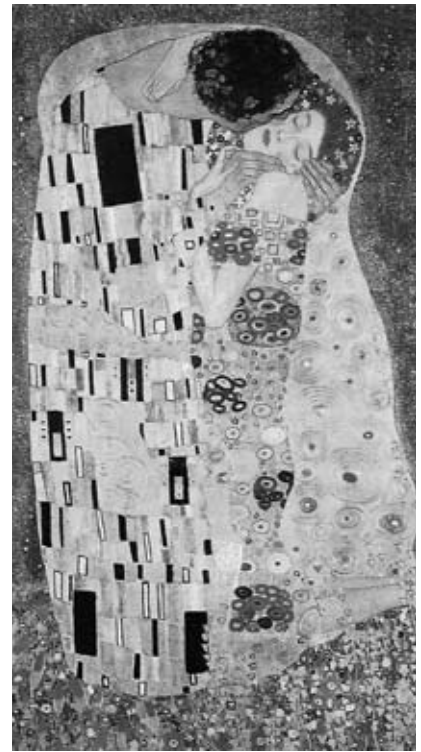
No ho vaig entendre fins que un dia, després d'un sopar agradable a Cal Ble, Marta Pessarrodona m'ho va aclarir amb una sola frase i, a més, copulativa: «*Traduir és una manera de viure*». Feia estona que jo em feia el ploricó. Contra la lògica natural que domina la cultura d'aquest país, li preguntava com era possible que un traductor literari no pogués viure exclusivament de la seva feina. Si, posem per cas, traduir un manual de primers auxilis, pot resultar més o

menys rendible —o, com diu un col·lega, permet pagar factures—, ¿com s'entén que transvasar una novel·la de l'anglès a la nostra llengua sigui, en la major part dels casos i de manera gairebé inevitable, un mal negoci? La resposta és que no hi ha resposta. O que més val que no la busquis. S'ha dit, sovint, que a Catalunya hi ha una gran tradició cultural de la traducció. Que hi ha excel·lents traduccions dels clàssics grecs i llatins al català, que s'han traduït magníficament totes les obres de Shakespeare, que hi ha hagut —i hi ha— molt bons traductors. I tot plegat és ben cert. Però el que no es té en compte és si en aquest país hi ha realment una tradició literària, una cultura del llibre. Perquè, si és veritat que disposem de traduccions genials de Josep Maria de Sagarra, de Carles Riba, de Jordi Llovet o de Salvador Oliva, per posar-ne només uns quants exemples, no ho és pas menys que es van fer o s'han arribat a fer o bé gràcies a mecenes com Francesc Cambó —avui en dia, tan oblidats i tan enyorats—, o bé per l'esforç, el talent i la tossuderia de persones particulars. Ara bé, el que no ha existit mai és el conjunt de circumstàncies —socials, culturals i polítiques— que facin possible que traduir textos literaris al català sigui una feina normalitzada, un ofici com qualsevol altre. Que hi hagi, doncs, un gruix de professionals que, al llarg dels anys, s'hi pugui dedicar i que, d'aquesta manera, es vagi creant

una autèntica tradició cultural de la llengua. Una cultura no es bas-teix ni se sosté amb màrtirs laics ni amb uns quants genis regalats pel destí a l'atzar. Hi ha un cas que ho il·lustra prou clarament: l'any 1987, Josep Daurella va fer una traducció esplèndida, lluminosa de *Lolita*, de Vladimir Nabokov, una feina gens fàcil que és un referent per a tothom que vulgui dedicar-se a traduir de l'anglès al català. No va rebre cap ajut institucional, no era tampoc professor universitari ni docent secundari. Diuen que, aleshores, va haver de treballar com a corrector del *Diari Oficial de la Generalitat* i que va morir al cap de pocs anys. Així, doncs, traduir no és només una manera de viure, sinó també una manera de morir.

A banda de les llegendes urbanes, si les coses van per aquest camí, no ens ha de sorprendre gens ni mica que, progressivament, la qualitat de les traduccions —i en general de tots els textos publicats en català— en pateixi les conseqüències. Per dir-ho ras i curt: si les editorials no mantenen els equips de traductors i correctors perquè es mouen exclusivament per criteris manllevats de les escoles de negocis i abaixen les tarifes en comptes d'augmentar-les, si no es preocupen per conservar els traductors professionals, és ben natural que, amb el pas del temps, els llibres segueixin un procés degeneratiu que, ara mateix, ja es constata: el llibre, com a objecte o producte, és més especta-

lar (ho és la portada, ho són les tapes dures), i, per contra, el text és cada cop pitjor (les frases no tenen ritme, hi ha faltes d'ortografia, hi abunden les construccions sintàctiques calcades del castellà i de l'anglès). Si això fos només una qüestió gremial, un afer que afectés uns quants professionals i prou, no valdria la pena donar-hi gaire importància. Però el fet és que, de mica en mica, i amb la col·laboració inestimable dels mitjans de comunicació, la intoxicació es va escampant. La llengua vertebrada i estructura el pensament i les emocions humanes. Per tant, no és una fotesa que de manera sistemàtica es rebutgin les frases llargues o complexes, que es vulgui imposar un model de llengua que sigui una simple còpia de la llengua oral. O que, simplement, amb el pretext d'una falsa naturalitat, es deixin de banda expressions vives, genuïnes i ancestrals, de vegades molt més poderoses que les imatges gastades que ens proporcionen els mitjans audiovisuals. Fixeu-vos, si no, en la que encapçala aquest escrit i que voldria resumir-ne el contingut: «*N'hi ha que et donen un aglà per fer-te cagar un roure*».

EL PETÓ

JOSEP MARIA SOLÀ

Fa exactament cent anys que el pintor vienès Gustav Klimt (1862-1918) exhibia, per primer cop, el que és sens dubte el més famós i reproduït dels seus olis, *El petó*, dins la primera *Kunstschau* (una vasta Exposició d'Art on l'obra de 179 artistes era mostrada al llarg de 54 pavellons, anomenats Wiener Werkstätte, tallers d'art vienesos, que abastaven tots els àmbits estètics de la vida: des de joguines fins a pastissos). Ja des de l'inici, el públic es va sentir fascinat per l'inquietant quadre de Klimt (180 x 180 cm), tant que el govern austríac el va comprar

abans de finalitzar l'Exposició (de maig a octubre del 1908). És per això que actualment es pot contemplar, amb tota la seva bellesa, a la sala 3 de la primera planta del Museu *Oberes Belvedere* de Viena (Prinz-Eugen Strasse, 27).

Feia tan sols cinc anys (el 1903) que el projecte de murals de Klimt (*La Filosofia, La Medicina i La Jurisprudència*) per decorar la Universitat de Viena havia provocat un escàndol terrible i en va ser blasmat i insultat —tant per intel·lectuals com per la gent del poble—, fins que Klimt va renunciar al seu encàrrec. El 1905 Klimt dimitiria de la presidència de la *Secessió* (fenomen paral·lel al *Modernisme*, tot i que el cas vienès, també cismàtic i regenerador, té un caràcter d'autoanàlisi i fins d'autodepreciació dràstica absent del moviment català), que ocupava des de la seva fundació (1897), potser perquè ja no tenien sentit les paraules-manifest que ell mateix havia posat sota la cúpula de l'edifici que n'aixoplugava els seus membres: «*Al temps, el seu art; a l'art, la seva llibertat*».

Desvincular-se de la *Secessió* no implicava pas l'apostasia dels seus fonaments. A *El petó* Klimt reprèn un tema que ja havia tractat en un fragment del fris dedicat a Beethoven (1902), intitulat amb un vers del *Cant de Joia* que Schiller va escriure per a la Novena Simfonia: «*Un gran bes inflama els cels*» (traducció de Maragall del 1900). Llavors els amants, abraçats, estaven despullats en dos cossos

sense rostre, recoberts dins una daurada matriu que en representava el renaixement. Ara, però, el 1908, la imatge ha canviat substancialment. Hi veiem dos rostres sense cos: el cap d'ell s'inclina i besa tendrament la galta d'ella; amb els ulls clucs, ella s'hi lliura totalment, en un èxtasi gairebé místic. No hi ha cos: una feixuga túnica daurada amb rectangles negres cobreix la figura de l'home; una túnica groga amb cercles de colors cobreix la de la dona. En el seu silenciós entotsolament, els embolcalla, també, com el 1902, una aurèola de color d'or. No hi ha cap horitzó per a aquesta abraçada única, tan sols un fons de marró fosc que sembla un mur.

Els seus contemporanis anomenaren aquesta pintura *El Jardí de l'Amor*. Paradís és una paraula persa (*apiri-deza*) que significa «jardí envoltat d'un mur» (l'*hortus conclusus* medieval). I descobrim, astorats, que en aquest jardí de flors meravelloses hi ha una «esquerda»: l'abraçada dels amants es produeix a l'extrem d'un abisme, els peus d'ella quasi el freguen. Fins demanaríem ajuda a Holden Caulfield (*El vigilant en el camp de sègol*, 1951) perquè vingués a socórrer els amants que estan a punt de caure pel precipici. Malgrat la passió del gest, el hieratisme i l'austeritat que impregnen l'escena ens detura com si fóssim davant d'una icona russa. I ja sabem que una icona és una imatge sagrada perquè la bellesa divina hi és present i n'és testimoni. S'ha materialitzat

el vers de Miquel Àngel: «*si una ànima en dos cossos es fa eterna*» perquè «*un home en una dona, o doncs un déu / en els seus llavis parla*» (1545).

Veritable icona per al s. XXI, *El petó* constitueix una apocalipsi joiosa davant de la qual només podem parafrasejar l'aforisme de Florenski: «*La Trinitat de Rubliov existeix, per tant Déu existeix*»; *El petó* de Klimt existeix, per tant la salvació existeix.

ANOIADIARI.CAT: EL DIARI SENSE PAPER

JORDI BALSELLS I VALLS

Desapareixeran els diaris de paper? Fa molt temps que s'especula sobre el futur de la premsa escrita, però ningú no sap del cert —o ningú no s'atreveix a pronosticar— si moriran els diaris de paper o, senzillament, canviaran per adaptar-se al nou context.

Han nascut noves maneres de comunicar, noves maneres de generar informació, hem assistit a la irrupció de les noves tecnologies i estem immersos en una societat que té uns altres interessos i que rep la informació per unes altres vies. Actualment ja no són els diaris convencionals els que informen de l'actualitat. La majoria de la

població s'assabenta de les notícies a través dels mitjans audiovisuals i, quan llegeixen el diari de paper l'endemà, ja no hi busquen la notícia —que ja coneixen des del dia abans per la ràdio, per la televisió o per la versió electrònica del mateix diari—, sinó una interpretació de la notícia. En aquest sentit la premsa escrita no té competidor possible: el paper no està sotmès a la dictadura dels trenta segons d'un tall de veu radiofònic ni al titular del sumari televisiu, i permet fer reflexió, crear opinió, anar més enllà a l'hora d'explicar l'actualitat. Per això els diaris convencionals estan donant un paper cada vegada més rellevant a l'opinió i, una bona part, compensen aquest gir creant una versió electrònica del seu propi mitjà per poder oferir la informació en línia, al minut, permanentment actualitzada.

En aquest context d'evolució de la comunicació, en què la xarxa va adquirint un paper predominant, neix un altre tipus de producte, el diari digital, és a dir: el diari que és «només» digital, que no té un equivalent imprès, que no és la versió electrònica d'una edició de paper.

Aquests diaris digitals han de lluitar, en primer lloc, amb el desprestigi de la xarxa. És obvi que les facilitats per fer un producte a la xarxa han propiciat que afloressin mitjans de comunicació poc seriosos, que practiquen un cert relaxament professional i abusen de les males pràctiques en l'exercici del periodisme. Una eina tan bona

com és internet ha estat, sovint, utilitzada per difondre productes de baixíssima qualitat que es fan passar per diaris, on ningú no dona la cara per la informació que es publica, on no es contrasta la informació ni es busquen les fonts.

L'altre gran perill que assetja un diari digital —i per tant gratuït— és la seva capacitat d'autofinançar-se. L'actual context de crisi econòmica no facilita, malauradament, que els anunciants invertixin diners en aquest tipus de mitjà, malgrat que s'ha demostrat que la publicitat té un impacte superior (ja que el públic té un perfil molt més definit), que els preus són molt més econòmics que en la resta de mitjans i que es pot comprovar, gràcies a les noves tecnologies, la xifra exacta d'usuaris que han accedit a cada un dels anuncis.

Conscients de tots aquests perills però també convençuts de les possibilitats i potencialitats que ofereix internet, un grup reduït de joves de la comarca, empresaris i periodistes, hem decidit tirar endavant Anoiadiari.cat, un nou diari digital que ha nascut amb la voluntat d'omplir un buit existent a l'Anoia pel que fa a la informació a través d'internet. No vol pas competir amb els mitjans de comunicació de format tradicional que existeixen avui a la comarca, sinó complementar l'oferta oferint informació permanentment actualitzada.

Anoiadiari.cat té l'aspiració, no gens fàcil, de ser un mitjà de comunicació de qualitat. No és un

«confidencial» que es faci ressò de rumors, xafarderies o notícies sense contrastar, sinó un diari rigorós, fet amb criteri periodístic i que compleix el Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya. Per això utilitza les pràctiques periodístiques més exigents: contrastant la informació, accedint a les fonts, separant informació d'opinió i complint els criteris d'objectivitat i neutralitat informativa, sense que això vagi renyit amb la necessitat de fer un producte atractiu, que presenti la informació de manera dinàmica tal i com és propi del mitjà digital. Aquest és l'horitzó, l'objectiu, i treballem amb dedicació i humilitat per assolir-lo.

Si hem tirat endavant aquest projecte és perquè creiem en la xarxa com a via de comunicació ràpida i directa entre ciutadans, perquè creiem en el periodisme i en la necessitat d'exercir-lo amb professionalitat, i perquè creiem que l'Anoia també havia d'entrar a la xarxa per la porta gran. Només el temps —i els lectors— podran jutjar si l'hem encertat.

AVUI... COM AHIR (9)

TERRACOTA DE CAL ROSET

RAMBLA DE SANT ISIDRE, 40

PAU LLACUNA

Amb trets típics de la simplificació dels dibuixos d'arrels populars, i amb cultismes propis del cubisme, aquesta terracota forma part del paisatge urbà de la ciutat, anunciant un dels establiments més antics de la rambla de Sant Isidre d'Igualada.

Va ser dissenyada per Cots, un artista nat a Piera, i es va col·locar pels voltants dels anys 30.

La botiga de Cal Roset té les seves arrels en una barreteria del mateix nom que hi havia a l'actual plaça del Pilar, i que era una de les botigues amb decoració modernista que tenia la ciutat.

